

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 40

Заснований в 1996 році

Рівне – 2008

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 40. — Рівне: РДГУ, 2008. — 176 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем виховання і розвитку особистості в контексті реалізації ідей А.С. Макаренка на сучасному етапі реформування освіти, а також з теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.10.2008р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

8. Рудницька О.П. Педагогіка загальна та мистецька: Навч. посіб. /О.П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – С. 27-34.
9. Полякова О.М. Формування творчої активності майбутнього вчителя у процесі розв'язання педагогічних задач: Дис... канд. пед. наук /О.М. Полякова. – Х., 1999. – 214 с.
10. Смирнов И.В. Управление воспитательной работой в вузе / И.В. Смирнов / Под ред. Ю.И. Полкина. – К.: Вища школа, 1984. – С. 7-54.
11. Титаренко Т.М. Життєвий і творчий шлях /Т.М. Титаренко //Основи психології / За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – К.: Либідь, 1999. – С. 315-317.

Резюме. В статті обосновується необхідність формування творчої активності студентів як важливішої задачі професійної підготовки. Пропонується один із шляхів творчої активізації студентської молоді – залучення до участі в діяльності громадських об'єднань. Освітлюються умови, в яких громадські об'єднання в вищих навчальних закладах можуть бути продуктивним засобом підвищення творчої активності учасників.

Ключові слова: студентське громадське об'єднання, професійна підготовка, творча особистість, творча активність.

The summary. The article proves the necessity to form creative activity of students as an important task of training. One of the ways of achieving it is to involve students into public organizations. Public organizations in higher education institutions can be a productive method to increase creative activity of participants.

Key words: student organization, vocational training, creative personality, creative activity.

Одержано редакцією 22.02.2008.

УДК: [378: 061. 2] – 057. 875

К.В. ДЖЕДЖЕРА

КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДСЬКИХ СТУДЕНТСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Резюме. У статті обґрунтовується виховне значення комунікативного потенціалу громадських студентських об'єднань. Пропонується один із шляхів його удосконалення, що полягає у впровадженні у комунікативну діяльність учасників таких об'єднань діалогічних засад спілкування, формування відповідної системи цінностей.

Ключові слова: громадське студентське об'єднання, культура спілкування, комунікативний потенціал, комунікативні якості особистості, цінності спілкування, діалог, емпатія.

У справі підготовки фахівців з вищою освітою питання досягнення ними високого рівня культури спілкування набуває особливої ваги у зв'язку із постійно зростаючою потребою суспільства в особистостях з розвиненим духовно-моральним потенціалом, здатних до ефективного спілкування в усіх сферах життєдіяльності.

Відповідно у дослідженнях вчених пропонуються різноманітні шляхи розв'язання означеної проблеми (Д. Балдинюк, Г. Васянович, О. Даниленко, І. Дроздова, Г. Загадарчук, Т. Іванова, М. Ісаєнко, Л. Лучкіна А. Москаленко, П. Решетніков, В. Семиченко). При цьому позиції багатьох авторів збігаються на тому, що формування культури спілкування є ефективним за умови створення такого середовища, яке сприятиме розвитку необхідних комунікативних умінь та навичок студентів, становленню їх особистості. Так, за словами В. Семиченко: «У процесі спілкування, під впливом оточення відбувається не просто оволодіння світом культури... Формуються й глобальніші складові психічного життя людини: її самооцінка, усвідомлення власного «Я» та відчуття його тотожності, засвоюються прийоми протиставлення себе як єдиного цілого іншим людям, виробляються критерії ставлення до них...» [10, 15].

Таким чином, справедливим буде висновок, що середовище вищого навчального закладу містить у собі певний комунікативний потенціал, котрий виконує функцію своєрідної динамічної домінанти стосовно змісту та якості спілкування всіх учасників навчально-виховного процесу.

Традиційно до числа складових означеного процесу належать навчальна та позанавчальна діяльність. За висновками дослідників (О. Киричук, Я. Колибабюк, С. Мальков, В. Петрович, В. Пострільний, С. Харченко), виховне значення позанавчальної діяльності (зокрема діяльності, що відбувається у громадських об'єднаннях) останнім часом зростає. Ці тенденції, на наш погляд, пов'язані з тим, що саме така діяльність дає змогу індивідуалізувати процес виховання та зорієнтувати його на особистість студента через врахування його пізнавальних, культурних, професійних потреб та створення умов для співпраці й співтворчості.

Участь студента в об'єднанні передбачає перебування його у групі, досить інтенсивне контактування та взаємодію з іншими. В ньому студенти отримують додаткові можливості для реалізації однієї з найгостріших людських потреб – потреби у спілкуванні, збагатити помітно свій комунікативний досвід, вступаючи у різноманітні за якістю відносини.

Як стверджує Б. Паригін, міжособистісне спілкування у групі накладає відбиток як на психологічний клімат групи, так і на поведінку в ній людей – «...навіть в невеликій групі людей людина відчуває, сприймає, переживає, поводить себе дещо інше, ніж наодинці з собою» [7, 213].

Характерним є те, що спілкування в умовах об'єднання є добровільним актом і будується переважно на

демократичних засадах. Це зумовлює участь кожного в організації та перетворенні відносин на всіх рівнях (соціально-рольовому, діловому та інтимно-особистісному), уможливує конструювання сприятливого міжособистісного простору та вироблення таких стратегічно необхідних для цього механізмів, як взаєморозуміння, координація, узгодження намірів стосовно діяльності об'єднання.

Значний комунікативний потенціал громадського об'єднання, зміст якого традиційно пояснювався з позицій теорії виховання у колективі, полягає у здатності такого утворення акумулювати досвід суспільних відносин, забезпечити розмаїття взаємин з приводу навчальної, трудової, громадської, дозвільної діяльності. Тобто внаслідок адаптації особистості до умов громадського об'єднання відбувається засвоєння нею певного досвіду, передусім чинних у ньому норм (правових, моральних, етикетних, субординаційних тощо) та відповідних форм і засобів діяльності.

Завдяки означеним властивостям саме у громадському об'єднанні створюються можливості для розвитку таких необхідних комунікативних якостей, як товариськість, контактність, комунікативна сумісність, для розширення соціальної компетентності та соціального інтелекту. Таким чином, студенти отримують змогу збагатити свої знання про світ людських відносин, виробити оптимальні способи поведінки та поведінкові сценарії, що сприяє інтеграції загальносоціального й особистісного досвіду, отже, успішній адаптації студентів до мінливих зовнішніх умов

Однак, як стверджує М. Заброцький, якщо колективістське виховання буде спрямованим лише на забезпечення адаптаційних процесів, колективізм може перетворитися на конформність, а виховний вплив колективу звестися до уніфікації особистості [2].

У зв'язку з цим постає питання щодо наповнення комунікативного потенціалу студентських громадських об'єднань такими компонентами, які б відповідали сучасним вимогам щодо формування інтегрованої у групові процеси і водночас самодостатньої особистості.

На наш погляд, цю проблему слід розв'язувати шляхом подальшого удосконалення технологічних аспектів спілкування, зокрема впровадження у комунікативну діяльність членів об'єднання гармонійних моделей спілкування, системоутворювальним ядром котрих має бути діалог. Саме діалог дає змогу реалізувати спілкування як соціальну і психологічну взаємодію його учасників, як взаємне психологічне співбуття і водночас бути засобом діахронного й синхронного функціонування культури.

Зазначимо, що центральною компонентою діалогового спілкування є емпатія – своєрідна здатність особистості до співчуттєвої ідентифікації з іншими людьми [6] та досягнення особистістю емоційного резонансу, побудованого на механізмах проекції, раціоналізованому виявленні емоцій іншої людини, передбаченні її афективних реакцій у конкретних ситуаціях, що, власне і забезпечує досягнення емоційного стану іншої людини та співпереживання разом з нею цього стану [11].

З огляду на те, що сьогодні спостерігається зниження цих проявів людяності у суспільстві, громадські об'єднання, ідеологія яких (отже, цілі, задачі, зміст та способи їхньої діяльності) визначається гуманістичною спрямованістю, можуть бути важливими чинниками формування культури спілкування студентської молоді. Саме у цьому контексті вони потребують педагогічної підтримки, яка крім допомоги у визначенні таких основоположних складових ідеології, як принципи, цілі, задачі, зміст та способи діяльності студентського об'єднання, має орієнтуватися на формування атракційних відносин між членами об'єднання. Реалізація останнього завдання бачиться у розв'язанні таких взаємопов'язаних питань, як досягнення студентами цінностей спілкування, розвиток в них потреби у створенні й підтримці задовільних відносин з іншими людьми, вироблення оптимального стилю спілкування, формування успішного особистісного іміджу студентів, оволодіння способами виявлення особистісного ставлення до партнерів зі спілкування.

Зазначимо, що системоутворювальну роль у формуванні культури спілкування особистості виконують засвоєні нею цінності. Виникаючи внаслідок досягнення смислу будь-якого явища, власне цінності і визначають його смисл та, як слушно зауважує В. Малахов, «в певному цілком реальному відношенні духовно творять або відроджують людину» з усіма її потребами [4, 141].

Отже, обираючи цінності спілкування, кожна людина визначає й утворює своє свідоме ставлення до визнаних нею норм і принципів, цілей і мотивів, визначає смислову перспективу своїх дій.

Відповідно про рівень сформованості культури спілкування особистості можна судити на підставі взаємовідповідності між тими соціальними і духовними цінностями, які виробило й культивує суспільство (суспільні ідеали чи еталони спілкування) і цінностями, які функціонують на особистісному рівні, якими людина керується у своєму спілкуванні, якого смислу їм надає. У разі прийняття людиною загальнолюдських і суспільних цінностей вони набувають особистісного сенсу і становлять основу для свідомого регулювання процесу спілкування на рівні ціннісних орієнтацій – складного духовного утворення, створеного елементами світогляду, ідеалів, переконань, вольових спонукань, мотивів і почуттів [8], в основі якого знаходиться спрямованість інтересів і потреб особистості на певну ієрархію цінностей, схильність орієнтуватись та надавати перевагу одним цінностям і ігнорувати, заперечувати інші.

Таким чином, суспільна свідомість стає надбанням особистості, а культурні накопичення людства стають реальністю у процесі спілкування людей.

Сформованості соціально відповідних та духовно наповнених ціннісних орієнтацій щодо спілкування в умовах громадського об'єднання можна досягти шляхом: а) формування досвіду атракційних взаємин, зокрема через залучення студентів до спільної діяльності, створення виховуючих ситуацій, формування громадської

думки; б) спонукання до вивчення, прийняття та реалізації існуючих культурних зразків спілкування, що може бути реалізовано у ході бесід, диспутів, дискусій, завдяки створенню ситуації успіху у спілкуванні, стимулюванню обов'язку й відповідальності щодо здійснення спілкування, відповідного культурним зразкам, за допомогою колективного висунення вимог, заохочення до виконання вимог і обов'язків, стимулювання до співробітництва; в) сприяння суб'єктивізації отриманих знань про спілкування засобами переконання, навіювання, прикладу.

При цьому педагогічне керівництво діяльністю громадського об'єднання можна перетворити на діалогічну взаємодію зі студентами, якщо позбутися примусу, перейти на засади партнерства й діалогу. У такому контексті доцільними є ще й такі методи формування культури спілкування, як: а) аналіз конкретних ситуацій, котрий дає змогу знайти нестандартні можливості для розв'язання існуючих в об'єднанні суперечностей; б) інцидент, що може забезпечити формування умінь до вироблення виражених рішень в умовах дефіциту часу, інформації тощо; в) метод проєктів, що націлюється на досягнення реальних практичних результатів шляхом детальної розробки проблеми; г) евристичні методи (брейн-стормінг, метод ліквідації проблемних ситуацій тощо), котрі можуть сприяти активізації колективної творчої діяльності в напрямі генерування й оцінки запропонованих ідей щодо розв'язання теоретичних і практичних комунікативних проблем та набуття умінь і навичок прийняття колективних рішень.

Результативність цих методів у напрямі засвоєння системи цінностей спілкування отримала певне експериментальне підтвердження. Так, з'ясовуючи рівень сформованості культури спілкування студентів Рівненського державного гуманітарного університету, ми звернули увагу на деякі відмінності у змісті ціннісних орієнтацій тих молодих людей, котрі брали участь у діяльності громадських об'єднань і тих, які не входили до складу жодного такого утворення. До складу першої групи входили 73 особи, до другої – 300 студентів.

У ході вивчення ціннісного компонента культури спілкування ми використовували еталонну ціннісну шкалу, побудовану на основі досліджень проблеми цінностей. Вихідними положеннями для її створення були:

а) пропозиція Б. Братуса стосовно виділення рівнів розвитку ціннісно-сислової сфери: прагматичного (рівня ситуативних смислів), егоцентричного, групоцентричного, просоціального [1];

б) запропоноване Е. Помиткіним обґрунтування процесу розвитку (розширення) свідомості особистості у процесі професійної підготовки на рівнях: егоцентричних, сімейних (родинних), суспільних, громадянських, національних, загальнолюдських, буттєвих цінностей [9];

в) висновок Г. Балла щодо необхідності формування гуманістичної ціннісно-мотиваційної домінанти у процесі професійної підготовки фахівців [9];

г) здійснена Є. Мелібрудою конкретизація найбільш загальних цінностей міжособистісного спілкування: особистісної автономії й спільності [5].

Ці положення дали змогу співвіднести:

- високий рівень сформованості досліджуваного феномена – з помітною перевагою особистісних орієнтацій на суспільні, загальнолюдські та буттєві цінності (соціальні і духовні), що визначається здатністю особистості до розуміння і прийняття кожної людини та побудови спілкування на основі «золотого правила Христа» (прагненням не робити іншим того, чого не хочеш собі), а також сформованістю рівномірної орієнтації на цінності автономії та спільності, отже, на спільну взаємодію автономних особистостей, що забезпечують гармонійне спілкування;

- середній рівень – із переважною орієнтацією особистості на соціальні цінності, однак, присутністю у ціннісно-сислової сфері окремих егоцентричних ціннісних орієнтацій, або деяких випадків поділу партнерів по спілкуванню на «своїх» (наділених самоцінністю) і «чужих» (позбавлених самоцінності), що визначається прагненням більшою мірою до спільності зі «своїми», випадків заперечення спільності з «чужими» та досягнення соціальних цілей за рахунок позбавлення індивідуальності і свободи окремих людей, що певною мірою порушує гармонію у спілкуванні;

- низький рівень – з перевагою егоцентричних ціннісних орієнтацій, визначальним моментом яких є досягнення власних бажань, прагнень, інтересів, отже, досягнення автономії суто за рахунок інших людей або в ізоляції від них, що суттєво порушує гармонію у спілкуванні.

Відповідно до висновків Є. Мелібруди, цінності автономії визначалися як право людини на самостійність, своєрідність та неповторність; цінності спільності – як емпатійна спільна взаємодія особистостей, котрі переслідують і створюють спільні цілі та шукають таких шляхів їх досягнення, які не заперечують інтереси, не руйнують індивідуальність і свободу учасників цієї взаємодії. У випадку значної переваги у свідомості першої з них людина досягає автономності шляхом самоізоляції або за рахунок інших. Надмірне домінування другої призводить до втрати самостійності та позбавлення багатьох можливостей для саморозвитку, що зменшує ефективність спілкування [5].

Дослідження проводилося поетапно шляхом анкетування і бесід.

На першому етапі у ході анкетування ми мали на меті виявити значення, яке надають студенти спілкуванню, для чого було запропоновано питання «Чим для Вас цінне спілкування?». Отримані відповіді розміщено у табл. 1.

Зміст цінностей спілкування студентів

№ з/п	Зміст відповіді	Кількість студентів, які надали відповідь %	
		I група	II група
1	Засіб отримання інформації	100	100
2	Засіб пізнання інших людей	82	76
3	Засіб самопізнання	82	79
4	Засіб самоствердження	69	81
5	Засіб досягнення взаєморозуміння з іншими	82	63
6	Засіб впливу на інших	60	77
7	Засіб взаємодії і співпраці	74	41
8	Засіб отримання бажаного від інших	32	40

Як бачимо, у цінностях студентів, котрі належали до другої групи, переважали егоцентричні мотиви. Так, визначаючи для себе цінність спілкування, більшість з них надавали перевагу таким маніпулятивним можливостям цього процесу і визнавали його цінність як засобу самоствердження (81%), впливу на інших (77%), отримання бажаного від інших (40%). В той же час чимало представників другої групи цінували у спілкуванні інші переваги, оскільки вважали його засобом самопізнання (82%), досягнення взаєморозуміння (82%), взаємодії та співпраці (74%).

У ході бесіди стосовно цілей, які є найпривабливішими для студентів, нами виявлено, що егоцентричні цінності були значущими відповідно для 11% молодих людей першої групи та 19% опитуваних другої групи – вони охарактеризували свої цілі як такі, що спрямовані передусім на задоволення своїх інтересів. Це було підставою для констатації у них низького рівня сформованості ціннісних орієнтацій на духовний рівень спілкування. Водночас відповідно 22% студентів першої групи та 16% респондентів другої групи виявили зорієнтованість на розуміння й прийняття кожної людини (вони надали відповіді за зразком «Прагну зрозуміти іншу людину, досягти справедливої взаємодії з нею з метою досягти максимального задоволення її і своїх інтересів»), чим підтвердили високий рівень сформованості ціннісних орієнтацій.

67% опитуваних першої групи і 65% другої групи зазначили, що надають перевагу як соціальним, так і егоцентричним цінностям (їх відповіді були сформульовані на кшталт «Прагну по можливості зрозуміти іншу людину й задовольнити її інтереси, однак іноді віддаю перевагу власним намірам»), що свідчило про середній рівень сформованості показника.

Далі предметом вивчення був рівень прийняття студентами цінностей автономії і спільності. Їм пропонувалося з'ясувати для себе значення цих цінностей у відсотковому вимірі (перед опитуванням проводилось роз'яснення сутності означених цінностей).

Рівні сформованості досліджуваного показника визначалися залежно від розподілу переваг, які надавали студенти тій чи іншій цінності. Високий рівень засвідчував рівномірний розподіл орієнтацій на обидві цінності. Середній рівень встановлювався у разі домінування однієї з ціннісних орієнтацій над іншою у межах від 5% до 15%. До низького рівня було віднесено такі розподіли, де спостерігалась значна перевага однієї ціннісної орієнтації над іншою – умовно у кількісному вираженні значення відмінності оцінювалось у 15% і більше.

Аналіз отриманих відповідей дав змогу констатувати такий стан сформованості показника: а) у першій групі опитуваних: високий рівень – у 31,7% студентів; середній рівень – у 67% студентів; низький рівень – в 1,3% студентів; б) другій групі опитуваних: високий рівень – у 14% студентів, середній – у 61% студентів, низький – у 25% студентів.

При цьому студенти із середнім рівнем сформованості показника надавали перевагу: а) у першій групі: автономії – 28,5%; спільності – 71,5%; у другій групі: автономії – 58%, спільності – 42%. У студентів із низьким рівнем сформованості показника спостерігалось: а) у першій групі домінування цінності спільності; б) у другій групі: цінність автономії була значущою для 89% респондентів, а цінність спільності – для у 11% з них.

Наші спостереження засвідчили, що для студентів з низьким рівнем сформованості показника були характерними такі полярні якості, як агресивність, нестриманість, черствість, неповага до оточуючих або поступливість, несміливість і замкненість, що було причиною значних труднощів у спілкуванні.

В результаті опрацювання змісту відповідей опитуваних нами було виявлено ще одну цікаву тенденцію: із кожним роком навчання незначне домінування цінності спільності втрачалося, а більш значущою ставала цінність автономії.

Підсумки отриманих результатів дали можливість для таких висновків стосовно сформованості цінностей спілкування студентів:

Таблиця 2

Кількісні показники рівнів сформованості цінностей спілкування студентів

Зміст показника	Рівень сформованості феномена					
	Високий, %		Середній, %		Низький, %	
	I група	II група	I група	II група	I група	II група
Цінності спілкування (за ознакою егоцентричності-духовності)	31,7	14,0	67,0	61,0	1,3	25,0
Цінності спілкування (за ознакою автономії-спільності)	22,0	16,0	67,0	65,0	11	19,0
Середній результат	26,9	15,0	67,0	63,0	6,1	22,0

Як видно з таблиці 2, цінності духовного змісту, гармонійної взаємодії з оточуючими людьми становили смисл спілкування для більшого числа респондентів першої групи (26,9% порівняно з 15% опитуваних другої групи). У ціннісно-смысловій сфері приблизно однакової кількості студентів обох груп (відповідно 67% і 63%) наряду із переважною зорієнтованістю на соціальні цінності були присутні деякі егоцентричні ціннісні орієнтації, а також певне домінування однієї з цінностей у співвідношенні “спільність – автономія”, що мало наслідком поділ партнерів зі спілкування на категорії за ознакою “свій – чужий” та перевагу егоцентричних або соціально зумовлених цілей над потребами інших людей. Низький рівень сформованості досліджуваного показника був характерний для значно меншої частини студентів першої групи (6,1% порівняно з 22% респондентів другої групи).

Отримані дані підтверджують, що завдяки наявному комунікативному потенціалу та можливостям його подальшого розвитку, студентські громадські об'єднання належать до числа важливих соціокультурних чинників виховання студентської молоді. У сучасних умовах вони потребують педагогічної допомоги, що базується на глибокому розумінні сутності групових процесів, зокрема процесів міжособистісної взаємодії, і орієнтована на упровадження діалогічних засад спілкування студентів, формування цінностей спілкування, наповнених духовним змістом, спонукання до атракційних, емпатійних взаємин між ними.

Бачиться перспективним продовжити дослідження інших аспектів проблеми комунікативного потенціалу громадських студентських об'єднань. Зокрема викликають інтерес такі питання, як вплив цього феномена на формування культури спілкування студентів, на якість їхнього навчання, на зміст та результати їхньої професіоналізації. Заслужують на увагу дослідників і проблеми, пов'язані з педагогічним керівництвом діяльністю громадського студентського об'єднання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Братусь В.С. Аномалии личности / В.С. Братусь. – М: Мысль, 1988. – 301 с.
2. Заброцький М.М. Соціально-психологічні аспекти виховання //Педагогічна психологія: Курс лекцій / М.М. Заброцький. – К.: МАУП, 2000. – С. 42 – 46.
3. Куницына В.Н. Межличностное общение: Учеб. для вузов /В.Н. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша. – СПб.: Питер, 2003. – 544 с.
4. Малахов В.А. Этика. Курс лекцій: Навч. посіб. /В.А. Малахов. – К.: Либідь, 1996. – 336 с.
5. Мелибруда Е. Я – Ты – Мы: Психологические возможности улучшения общения /Е. Мелибруда. – М.: Прогресс, 1996. – 256 с.
6. Основи викладання мистецьких дисциплін /За ред. О.П. Рудницької. - К.: «Експрес-об'ява», 1998. – 183 с.
7. Парыгин Б.Д. Феноменологические основы социально-психологической теории. Проблема общения //Основа социально-психологической теории. – М.: Мысль, 1971. – С. 174-337.
8. Подольская Е.А. Ценностные ориентации и проблема активности личности /Е.А. Подольская. – Х.: Изд-во «Основа» при ХГУ, 1991. – 164 с.
9. Психологія праці та професійної підготовки особистості: Навч. посіб. /За ред. П.С.Перепелиці, В.В. Рибалки. – Хмельницький: ТУП, 2001. – 330 с.
10. Семиченко В.А. Психология общения: Модульный курс для преподавателей и студентов. – К.: «Магистр-С», 1997. – 151 с.
11. Семиченко В.А. Психология эмоций. – Луганск: НПФ “Осирис”, 1996. – 67 с.

Резюме. В статье обосновывается воспитательное значение коммуникативного потенциала общественных студенческих объединений. Предлагается один из путей его усовершенствования, что предполагает внедрение в коммуникативную деятельность участников таких объединений диалогических начал общения, формирования соответствующей системы ценностей.

Ключевые слова: общественное студенческое объединение, культура общения, коммуникативный потенциал, коммуникативные качества личности, ценности общения, диалог, эмпатия.

The summary. The article proves the importance of communicative potential of student organizations for education. One of the ways of improving it is to introduce dialogue principles of communication and formation of special values system into communicative activity of such organizations participants.

Keywords: student organization, culture of communication, communication potential, personal communication traits, communication values, dialogue, empathy.

Одержано редакцією 04.02.2008.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ	4
<i>Малафійк І.В.</i> Антон Семенович Макаренко і педагогічне мислення.	7
<i>Пашко Л.Ф.</i> Педагогічне мислення сучасного вчителя в контексті філософського світогляду А.С. Макаренка.	9
<i>Фролов А.А.</i> Социально-педагогическое мышление А.С.Макаренко: базовые понятия педагогики, их структура.	12
<i>Семенюк-Іванюк Л.Ю.</i> Ідеї розвитку педагогічної логіки А.С. Макаренка в умовах сучасних педагогічних інтерпретацій.	14
<i>Терешко Л.В.</i> Проблема соціально-педагогічної технології у педагогічній спадщині А.С.Макаренка.	19
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ідеї синтетичної педагогіки А. С. Макаренка в контексті ноосферної освіти.	21
<i>Колесніков С.А.</i> Спільна робота сім'ї та школи з формування музичної культури молодших школярів у світлі педагогічної концепції А.С. Макаренка.	24
<i>Симоненко Л.І.</i> Соціальний захист дітей та молоді в аспекті теоретико-методичної спадщини А.С. Макаренка.	27
<i>Малафійк І.В.</i> Розвиток знання - провідна ідея сучасної дидактики.	29
<i>Колос Ю.З.</i> Педагогічне мислення викладача вищої школи в контексті формування інформаційно-технологічної компетентності студентів.	39
<i>Тимошук Л.В.</i> Формування досвіду емоційно-чуттєвого ставлення до світу у педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	41
<i>Илалтдинова Е.Ю.</i> Официальная педагогика и общественно-педагогическая инициатива как факторы развития педагогической теории (постановка проблемы).	44
<i>Яковенко К.Ю.</i> Формування педагогічного мислення майбутніх соціальних педагогів у процесі вирішення педагогічних ситуацій у роботі з обдарованими учнями у загальноосвітніх навчально-виховних закладах.	46
<i>Крат І.В.</i> Школа і освіта на Волині напередодні створення Едукаційної комісії (1773 р.).	47
<i>Джеджерера О.В.</i> Громадські об'єднання як засіб творчої активізації студентів.	51
<i>Джеджерера К.В.</i> Комунікативний потенціал громадських студентських об'єднань.	55
<i>Останчук М. В.</i> Цілісне мислення при розвивальному навчанні.	60
<i>Єфремов С.В.</i> Інтеграція у змісті професійно спрямованої науково-дослідної роботи студентів у вищих навчальних закладах України у другій половині ХХ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Формування національних цінностей в учнів у контексті сучасного педагогічного мислення.	69
<i>Борисюк Л.Р.</i> Наукові принципи роботи педагога з обдарованими дітьми.	72
<i>Шокало А.В.</i> Практичний досвід формування сучасної мовної освіти у Франції.	75
<i>Галатюк Ю.М.</i> Теоретичні й методичні аспекти формування інтелектуальних умінь у контексті навчально-пізнавальної діяльності.	78
<i>Онопрієнко О. В.</i> Проектна діяльність як інтегративна модель навчальної діяльності молодших школярів.	84
<i>Щербаківа К.Й., Зайцева Л.І.</i> Сучасні підходи до навчання старших дошкільників розв'язання арифметичних задач.	87
<i>Юринець О.</i> Формування педагогічної відповідальності студентів коледжу.	90
<i>Пелех Ю.В.</i> Формування ціннісно-сислової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності.	94
<i>Тадєєва М.І.</i> Історико – педагогічний досвід становлення іншомовної освіти в Росії та Україні (XVIII – XIX століття).	97
<i>Петрук Л.П.</i> Місце та роль риторики у формуванні мисленнєво-мовленнєвої культури фахівців гуманітарного профілю.	100
<i>Винар В.П.</i> Формування творчого мислення майбутніх вчителів початкової школи як передумова розвитку творчого потенціалу особистості.	103
<i>Свіриць К.О.</i> Формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до школи у контексті сучасного педагогічного мислення.	105
<i>Тадєєв П.О.</i> Різні підходи до поняття «обдарованість» в психолого-педагогічній науці США.	109
<i>Бордюк М.А.</i> Парадигма вивчення природознавства студентами гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів в умовах нового інформаційного простору.	113
<i>Яницур М.С., Єзерська Н.Р., Зброжек Д.Г.</i> Підготовленість майбутніх вчителів до профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.	115
<i>Цимбалару А.Д.</i> Семантика понятійного апарату проблеми педагогічного проектування.	121
<i>Дичківська І.М.</i> Інноваційна педагогічна діяльність як чинник розвитку освітніх систем.	127

Косарева О.І. Роль стилів сімейного виховання у виникненні конфліктної поведінки в дошкільному віці.	132
Щербакова Н.М. До вивчення особливостей пізнавальної самостійності учнів 7-9 класів.	136
Забута Т.В. Дитяче самоврядування в педагогічній теорії та практиці: ретроспективний огляд.	140
Мельничук Л.В. Соціальний розвиток молодших школярів у світлі педагогічного досвіду А.С. Макаренка.	147
Трофимчук О.І. Етнопедагогічні основи у вихованні музикантів-інструменталістів.	150
Михайлова Л.І. Проблема моральної свідомості у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського.	153
Примак О.П. Формування в учнів початкової школи уміння вчитися в процесі вивчення табличних випадків арифметичних дій.	157
Марко В.Ю. Поняття духовності сучасного вчителя.	163
Фарина Н.П. Виховання студентської молоді в контексті творчого шляху Володимира Івасюка.	166
Тепла М.Й. Психолого-педагогічні особливості спілкування та спільної діяльності дошкільника з дорослими та однолітками.	168
Відомості про авторів.	172

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 40

Заснований у 1996 р.

Відповідальний редактор збірника Малафійк І.В.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 15.09.2008 р. Підписано до друку 31.10.2008 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 26,2. Обл. вид. арк. 26,7. Замовлення № 69/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах
освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського
державного гуманітарного університету. Випуск 40.— Рівне: РДГУ, 2008.
— 176 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 10.

Збірник наукових праць містить статті з проблем виховання і розвитку особистості в контексті реалізації ідей А.С. Макаренка на сучасному етапі реформування освіти, а також з теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20